

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Grafika nuo piešinio iki šešėlio

2013-06-26

ŽURNALAS: DAILĖ

TEMA: Grafika

AUTORIUS: Vaidilutė Brazauskaitė-Lupeikienė

DATA: 2013-06

Grafika nuo piešinio iki šešėlio

Vaidilutė Brazauskaitė-Lupeikienė

Kasmetinė apžvalginė paroda, vienijanti grafiką kuriančius menininkus, šių metų sausio mėnesį vykusį Vilniaus grafikos meno centre, buvo pavadinta „Grafika nuo piešinio iki šešėlio“. Kuratorės Irma Balakauskaitė ir Marija Marcelionytė-Paliukė, tęsdamos kelerius metus vykstančios metinės estampo parodos tradiciją, šiemet iškėlė kiek kitokią tikslą: išryškinti grafinio meno aktualijas, sklaidą, plėtrą bei naujausias tendencijas, atsiribojant nuo tradicinės estampo sąvokos, kaip spausdinamos, tiražuojamos grafikos apibrėžimo bei apibrėžtumo.

Kuratorės siekė suaktualinti, tiesa, jau labai seniai tokių parodų kontekste vykstančias diskusijas, aiškinantis, kas laikytina grafine raiška, o kas yra tarpdisciplininio meno su grafinės kūrybos elementais, intarpais ar animacijos pavyzdžiais apraiškos. Formuluodamos parodos pavadinimą (tiksliau – devizą) bei koncepciją, organizatorės stengėsi išryškinti diskursą, galimybę analizuoti, aktualizuoti, o kartais gal ir kvestionuoti į naujas medijas besiskverbiančios sąvokos grapho kitimą, pačios sąvokos daugiaplaniškumą bei daugiaprasmiškumą, pamažu vykstantį atsišliejimą, net atsiribojimą nuo įprastos spausdinamos, tiražuojamosios grafikos – estampo.

Konstatuodamos, kad šiuolaikinės didesnei menininkų daliai aktualios idėjos, raiškos priemonės jau „nebetelpa“ į estampo sąvoką, kuratorės-menininkės estampo parodos formatą pakeitė ir praplėtė į grapho, t. y. platesnės sąvokos – grafikos meno, formatą. Tačiau tuo, matyt, nevertėjo apsiriboti, nes dažnas eksponatas parodoje „Grafika nuo piešinio iki šešėlio“ peržengė grafikos apibrėžties ribas ir kartais atsidūrė net repro, animatio, performanso paribiuose, įgavo dėžėse užkonservuotų keisčiausių muziejinių rinkinių bruožų.

Parodos pavadinimas (devizas), tiesa, gana talpus, atveriantis galimybes nuo a iki z, tarsi apsidraudžiant, jei kas mėgintų priekaištauti parodos organizatoriams, kad jie

taip nutolo nuo gana įprasto metinės parodos formato. Piešinys, šešėlis – tarsi alfa ir omefa, kuriomis ir prasideda, ir kartais baigiasi siekis (pastangos) sukurti vaizduojamosios dailės kūrinį. Piešinys, linija yra neginčytini grafinio meno elementai, šešėlis, jo buvimas kūrinyje – tai formos, šviesos ir tamsos kūrimo iliuzijos pagrindas. Tačiau kiekvienas daiktas, objektas turi savo formų metamą šešėlį, tad visiškai pagrįstai šioje parodoje atsirado ir skulptūriniai objektai, nors su grafikos sąvoka jie susietini tik pasitelkus asociatyvų mąstymą.

Parodoje buvo laukiama ne pavienių darbų, bet mažų autorinių kolekcijų, kuriomis menininkai parodytų savo 2011-2012 metų kūrybinius ieškojimus. Tokia mintis tikrai neblogo, bet, esant ribotai ekspozicinei erdvei, manau, daugeliui menininkų nepavyko atskleisti savo kolekcijų išskirtinumo, unikalumo ar vizualinio poveikio.

Anonimiškai teiktus konkursinius pasiūlymus atrinko, o vėliau prizines vietas skirstė Ewa Miazek-Mioduszevska (Lenkija), Vaidilutė Brazauskaitė-Lupeikienė, Jolanta Marcišauskytė-Jurašienė, Vidas Poškus, Žygimantas Augustinas. Iš 44 paraiškų atrinkusi 24 menininkų kolekcijas, komisija daug diskutavo, aiškinosi, kas kaip interpretuoja grafinio meno sąvokas, kvestionavo bendrus vertinimo kriterijus, juolab kad į vieną gretą buvo statomi itin skirtingų kokybinių, profesinių įgūdžių darbai. Ar galima pagal tuos pačius kriterijus vertinti sudėtinga technika, pavyzdžiui, sausa adata, spalvoto oforto, preciziškai autorine (alchemine) technika atliktus darbus ir žaismingus, bet be didesnių profesinių skrupulų, atsainiai sukurptus piešinėlius, keistų „kolekcijų“ dokumentaciją arba konceptualiai išpūdingus, tačiau skurdokus minimalistinės, hiperminimalistinės raiškos eksponatus, videoeksperimentus bei lėlių, šešėlių teatro kriterijus atitinkantį kūrinį?

Nuo linijos, piešinio, šešėlio interpretacijų, skaitmeninių eksperimentų, silikoninės performansinės animacijos iki estampų ciklų, klasikos interpretacijų, atliktų šilkografijos technika, siautulingos ekspresijos piešinių – viskas tilpo į kuratorių iš anksto apibrėžtų kriterijų rėmus. Bet ne viską įmanoma kontempliuoti, įvertinti, analizuoti tuo pačiu lygmeniu, operuojant tomis pačiomis sąvokomis. Diskutuojant dėl nominacijų ir įvertinimo, man kilo poreikis skirti atskiras kūrinų grupes, nes vienodų vertinimo gairių tiesiog nebuvo įmanoma pritaikyti, pavyzdžiui, Lino Blažiūno kūrinui „Mėnesiena kregždės akimis“ (popierius, kalio permanganatas, citrinos rūgštis, tušinukas), Živilės Minkutės instaliacijai „Emocinė upė“, Gintarės Radvilavičiūtės „Judančioms lėlėms / Spektaklis „Šalia“ (performansas, violinės lėlės, videoprojekcija) ar Vaivos Kovieraitės „Žmonėms ištirtais tuščiais pavidalais“ (mišri technika).

Parodos koncepcija, joje dalyvavusių menininkų pateikti darbai, jų techninė, idėjinė, žanrinė ir kitokia įvairovė suformavo mintį, kad neužtenka atsiriboti vien tik nuo estampinių klišių, rankų darbo kriterijų, reikia aiškesnės parodos dalyvių atrankos, eksponuojamus darbus suskirstyti į grupes, gal net apibrėžti foto-videomedijų naudojimo mastą, taip pat atskiromis nominacijomis įvertinti kiekvienos iš tų grupių menininkus, o ne skirti vis tas pačias tradicines pirmą, antrą ar trečią vietas!

Kaip galima į vieną gretą statyti konceptualų, bet rytietišką kruopštumu ir linijos virtuozizmu alsuojantį Lino Blažiūno darbą „Mėnesiena kregždės akimis“, kuris kupinas poetinės panteistinės grožio ir drauge laikinumo pajautos, konceptualiai pasmerktas nyksmui nuolat darbą apšviečiant saulės ar dirbtiniais spinduliais, kuris

atitinka grafikos kriterijus visu šimtu procentų, ir taip pat konceptualų Gintarės Radvilavičiūtės vielinių lėlių, sukuriančių puikius vizualinius, šešėlinius efektus, teatrą-performansą „Judančios lėlės / Spektaklis „Šalia““?

Kokios pagrindinės grafinio meno raiškos tendencijos atsiskleidė šioje parodoje? Dalis jaunųjų menininkų toliau ieško saviraiškos pasitelkdami autosublimacijos, apmąstymų raišką, taip pat naudodami tradicines grafikos, estampo technikas. Tiesa, jų darbai akivaizdžiai neatitinka XX amžiaus žanrų kanonų, vaizdinius, mentalines deklaracijas jaunieji interpretuoja, transformuoja pasitelkdami jau konceptualiojo meno kalbą bei postpostmodernaus kompiliatyvo detales.

Animalistinio ir peizažinio vaizdavimo elementus pasitelkęs Linas Blažiūnas pasiekia beveik meditatyvinį, panteistinį lygmenį, artimą dzen praktikai, nes pabrėžia ne tik hiperrealistinę raišką, bet ir neišvengiamą savo kūrinų netvarumą, laikinumą, visa ko nestabilumą, laikinumą laike ir erdvėje. Pasižymintis puikiu piešėjo rankos mostu Augustas Bidlauskas, puikiai manipuliudamas profesionaliu mecotinto, sausos adatos, oforto technikų išmanymu, savaip interpretuoja klasikines akto pozas ir mizanscenas, tiksliau jų nebuvimą, kur tuščioje, tarsi vakuuminėje erdvėje tarpsta kentaurišku homo būtybių (homo centaurus) nelygi kova su visa apimančiu dvasiniu bei fiziniu nihilizmu. Dalia Juodakytė savo šilkografijų cikle „Olimpo puota“ tarsi iš anksto nubrėžia tam tikras interpretacijos ribas. Klasikinių artefaktų, ikonografijos, muziejinių eksponatų fone, o gal ir draugijoje randasi akiplėšiški, karikatūriški, net grafičio požymių turintys klasikinę estetiką išpreparuojantys raudoni intarpai, kurie, sekant vadovėlių vandališko pagražinimo tradicija, klasikinės raiškos estampams suteikia visai kitas chuliganiškai šiuolaikiškas prasmes. Renata Valčik piešinių cikle „Jos“ atsietu žvilgsniu, tarsi sustabdžius kino kamerą ar fokusuojant vaizdą už objektyvo, fiksuoja vaizdinius, multikultūrinius moterų portretus; realistine sociologine studija apmąstomi kultūrų bei tradicijų skirtumai, šabloniškumas, nes fotorealistinius vaizdus papildo senų, turgeliuose rastų klišių atspaudai, taip dar sukonceptualinant kultūrų komunikavimo diskursus.

Parodoje „Grafika nuo piešinio iki šešėlio“ gana ryški buvo ir minimalistinės raiškos tendencija. Greta Vileikytė savo grafika diptike „Greta“ kontempliuoja įrėminto plauko ir jo skaitmeninės kopijos tema. Jūra Bardauskaitė analizuoja minimalistinės ornamentikos geometriją („Ornamentai“), o Marija Marcelionytė-Paliukė eksperimentuoja su fotografika („Five Unread Books“), kur cinko plokštėje atspaudžiami neskaitytų knygų puslapių pakraščiuose mirgantys šešėlių bei šviesų negatyvai.

Kuo dar galėtų išsiskirti šis kuratorinis projektas? Apskaičiavę parodos dalyvių amžiaus vidurkį, galėtume teigti, kad daugiausia tai – vakarykščiai VDA bakalaurai bei magistras. Į parodos dalyvių gretas tarsi netyčia pateko ir keli brandūs menininkai. Irenos Daukšaitės-Guobienės „Sustabdyta akimirka“ – neseniai vykusios grafikos personalinės parodos atgarsis, kurioje menininkė itin originaliai varijavo formos konstravimo, dekonstravimo ir grafinio ženkliškumo santykiu.

Teko išgirsti ne vieno vyresnės kartos menininko kritiką šios parodos adresu. Paklausti, o kodėl jie patys nedalyvavo atrankoje į parodą, teigė esą įsitikinę, kad jų vis tiek nepriims. Nejaugi? Nejaug? Nejaug šios kartos menininkai neturi naujų kūrinių, alternatyvių

---

sumanymų, jie neeksperimentuoja, neimprovizuoja? Reikia ne tik kurti estampus, piešti ir pan., bet ir dalyvauti parodose. Jei nepatinka jaunosios kartos eksperimentų dvasia, niekas trukdo surengti tradicijas „gerbiančią“, estampinės grafikos tendencijas atspindinčią parodą.